

1. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : [навч. посібник для студентів вищих навч. закладів] / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – Х. : Інжек, 2012. – 756 с.

2. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : [навч. посібник для студентів вищих навч. закладів] / Т. В. Майорова. – [3-є вид., перероб. і доп.] – К. : ЦУЛ, 2012. – 376 с.

3. Підхомний О. М. Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках : [навч. посібник для студентів вищих навч. закладів] / О. М. Підхомний. – К. : Кондор, 2011. – 184 с.

Т. Г. Бондарук,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бюджетна політика не може бути ефективною, якщо чітко не визначені основні її напрями на найближчий період і перспективу, не сформульовані головні цілі і першочергові завдання. Результативність бюджетної політики багато в чому залежить від політичної стабільності в країні і високого рівня професіоналізму працівників бюджетної сфери.

Вагомими цілями бюджетної політики держави є створення умов для економічної стабільності та стійкого довгострокового зростання, зменшення міжрегіональних дисбалансів. Доходи і видатки місцевих бюджетів належать до головних інструментів реалізації зазначених цілей. Зволікання з переданням власних повноважень органам місцевого самоврядування, а також необхідних фінансових ресурсів для їх виконання (основу яких складають доходи місцевих бюджетів), що постійно спостерігаються в Україні, призводить до протистояння загальнодержавних та місцевих інтересів, гальмування процесів децентралізації в країні, що зумовлює актуальність дослідження напрямів бюджетної політики на сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни.

В системі регулювання місцевих бюджетів при визначенні бюджетної політики одними із важливих елементів є планування та виконання їх дохідної частини. Основою фінансової бази органів місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів, які втілюють економічну самостійність місцевих органів влади, сприяють розвитку місцевої інфраструктури.

Самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними на стабільній основі частками загальнодержавних доходів, правом самостійно визначати напрями використання коштів. Проте рівень незалежності органів місцевого самоврядування щодо розпорядження

власними надходженнями досить низький, тому регіони не можуть забезпечити соціально-економічний розвиток за рахунок власних надходжень.

Про роль держави в регулюванні соціально-економічних процесів свідчить частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України. Відзначимо, що хоча і у місцевих бюджетах України зосереджена значна частина бюджетних ресурсів, проте останнім часом частка доходів місцевих бюджетів у структурі доходів зведеного бюджету зменшується. Протягом останніх років спостерігається стійка негативна тенденція до зменшення частки доходів місцевих бюджетів без урахування офіційних трансфертів у структурі доходів зведеного бюджету із 31,4% у 2003 р. до найнижчого рівня – 18,8% у 2011 р., у 2013 р. відбулось деяке їх підвищення до 23,8%.

Така тенденція суперечить необхідності зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування. Більша частина бюджетних ресурсів протягом останніх років акумулюється у державному бюджеті України, що свідчить про високий ступінь централізації бюджетної системи. Органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення залишаються фінансово слабкими, отримуючи незначну частку доходів зведеного бюджету, що зумовлює необхідність здійснення фінансової децентралізації бюджетної системи з одночасним підвищенням відповідальності місцевих органів влади за ухвалені рішення. Децентралізація державних фінансів означає, що місцеве самоврядування повинне мати реальне право на необхідні доходи (у вигляді як відрахувань від загальнодержавних податків, так і власних доходів).

Досвід формування місцевих бюджетів після набуття чинності положень Бюджетного кодексу України свідчить про обмежений рівень їх доходів. Основою фінансової бази місцевих органів влади мають бути доходи з власних джерел, які відповідають принципу правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування, а основу власних доходів мають формувати місцеві податки і збори. Місцеві податки та збори не забезпечують достатньою мірою фінансову незалежність органів місцевого самоврядування.

Забезпечення фінансової незалежності дає змогу підвищити ефективність діяльності місцевого самоврядування з метою більш повного задоволення потреб і реалізації інтересів територіальних громад. Якщо рівень фінансової незалежності органів самоврядування є невисоким, громада та місцеві органи влади неспроможні відчутно впливати ні на процес мобілізації місцевих фінансових ресурсів, ні на їх використання.

Таким чином, протягом останніх років спостерігалася стійка негативна тенденція до зниження частки доходів місцевих бюджетів у структурі доходів зведеного бюджету та у ВВП. Про зростання залежності місцевих бюджетів від державного свідчить збільшення обсягу трансфертів, які передаються з державного бюджету місцевим бюджетам. Питома вага доходів як у валовому внутрішньому продукті, так і в зведеному бюджеті України є невисокою і має тенденцію до зниження, що свідчить про те, що в Україні не відбулося істотних змін у пропорціях розподілу, державний бюджет залишається основним центром концентрації фінансових ресурсів.